

Ro-innleachd air teas ann an togalaichean

A' ruigsinn Cothromachadh-carboin ann an togalaichean na h-Alba

Scottish Government
Riaghaltas na h-Alba
gov.scot

Ro-innleachd air teas ann an togalaichean: Sgrìobhainn Geàrr- chunntais

An Dàmhair 2021

1. Ro-ràdh

Tha an Ro-innleachd seo a' mìneachadh nan ceuman a ghabhas sinn gus eimiseanan bho thoglaichean na h-Alba a lùghdachadh agus gus cur às do dhroch choileanadh lùths mar adhbhar airson bochdainn connaidh. Tha i a' cur air adhart slighe gu toglaichean gun charbon ro 2045 agus tha i a' cur air adhart sreath de ghnìomhan san ùine ghoirid agus gealltanasan san fhad-ùine gus gluasad air adhart nas luaithe le cruth-atharrachadh air stoc thoglaichean an nàisein. Tha i a' mìneachadh nam prionnsabalan a chuireas sinn an sàs gus dèanamh cinnteach gun cùm na prògraman libhrigidh teas gun eimiseanan againn ris na h-amasan againn a thaobh bochdainn connaidh.

Lèirsinn

'S e an lèirsinn againn gum bi na dachaighean is toglaichean againn nas glaine, nas uaine agus nas fhasa teasachadh ro 2045, agus nach bi iad a' cur ri atharrachadh na gnàth-shìde, mar phàirt den ghluasad nas fharsainghe gu cothromachadh-carbon. Fo na targaidean reachdail againn a thaobh eimiseanan, feumaidh sinn cothromachadh-carbon a ruigsinn a thaobh eimiseanan gasaichean an taighe-ghlainne ro 2045, le targaidean eadar-amail gum feum lùghdachadh 75% a bhith ann ro 2030, agus 90% ro 2040.

Tha na targaidean bochdainn connaidh reachdail againn a cheart cho àrd-amasach, le targaid nach bi barrachd air 5% de dhachaighean bochd a thaobh connaidh, nach bi barrachd air 1% ann am fìor bhochdainn connaidh agus nach bi a' bheàrn bochdainn connaidh nas motha na £250 (ann am prìsean 2015). Mar sin, tha e deatamach airson eadar-ghluasad cothromach, agus sinn a' gabhail cheuman gus eimiseanan a ghearradh bho dhachaighean na h-Alba, gun dèan sinn e ann an dòigh a tha a' cumail taic ri, agus a' cur an comas, a bhith a' cur às do bhochdainn connaidh.

A' Cruthachadh na Ro-innleachd air Teas ann an Toglaichean

Tha an Ro-innleachd Teas ann an Toglaichean a' daingneachadh na dòigh-obrach àrd-amasach againn a thaobh eadar-ghluasad gu teas gun eimiseanan, a' crìochnachadh an dreachd a chaidh fhoillseachadh airson co-chomhairleachadh sa Ghearran, agus tha i na bunait làidir airson an eadar-ghluasaid teas ann an Alba.

Thug luchd-freagairt dhan cho-chomhairle san fharsaingeachd taic dhan lèirsinn agus do na gnìomhan a tha air am mìneachadh san dreachd Ro-innleachd agus gu ìre mhòr ag aontachadh le gealltanasan Riaghaltas na h-Alba, a bha air am faicinn gu farsaing mar dheagh cheum air adhart. Tha an Ro-innleachd seo na cothrom a bhith a' cleachdadh mòran den lèirsinn a chaidh a thogail tron cho-chomhairle, agus cumaidh sinn oirnn a' cur nam

beachdan ùra a mhol luchd-freagairt a-steach do na poileasaidhean agus na prògraman againn.

Tha an Ro-innleachd na bunait dhan obair leantainnich againn:

- Tha sinn air aontachadh Ro-innleachd Lùths ùraichte fhoillseachadh agus cuideachd Plana Eadar-ghluasad Lùths Cothromach fhoillseachadh as t-Earrach 2022. Tro bhith a' dèanamh seo cuiridh sinn gleans a bharrachd air ar dòigh-obrach a thaobh teas ann an toglaichean, a' dèanamh cinnteach gum bi sealladh coileanta againn air an t-siostam gu lèir, agus a' leabachadh nam poileasaidhean againn a tha a' sìor-fhàs taobh a-staigh na dòigh-obrach nas fharsainghe againn a thaobh a bhith a' libhrigeadh eadar-ghluasad cothromach.
- Cuiridh sinn an dòigh-obrach againn a thaobh cur às do bhoichdainn connaidh ann an Ro-innleachd na Boichdainn Connaidh ro dheireadh 2021.
- Cruthaichidh sinn Ro-innleachd Com-pàirteachaidh Phoblach sònraichte airson teas ann an toglaichean gus mothachadh a thogail mun taic agus mu na seirbheisean comhairleachaidh a tha rim faighinn agus gus ùrachaidhean dachaigh a bhrosnachadh.
- Cuiridh sinn an dòigh-obrach againn a thaobh teas sna h-eileanan agus ann an suidheachaidhean dùthchail iomallach ann an Ro-innleachd Lùths nan Eilean againn a tha gu bhith ann ann an ùine nach bi fada.
- Nì sinn Plana Libhrigidh Sèine-sholar le fòcas air cur ri èifeachdas lùtha agus teas gun eimiseanan ann an sèine-sholair nan toglaichean ann an Alba.
- Stèidhichidh sinn Buidheann-obrach Ionmhais Teas Uaine ro dheireadh na bliadhna seo.

Libhrigeadh

Tha prògram àrd-amasach de thasgadh de cho-dhiù £1.8 billean tron Phàrlamaid seo aig cridhe libhrigeadh na lèirsinn againn. Bheir sinn seachad barrachd maoinachaidh am-bliadhna airson prògraman lùths dachaigh agus airson ceuman gus droch èifeachdas lùths a lùghdachadh mar dhràibhear boichdainn connaidh, agus tha sinn a' riarachadh £200 millean airson pròiseactan èifeachdas teas is lùths ann an taigheadas sòisealta thairis air a' Phàrlamaid seo.

Tha sinn air gealltainn Buidheann Lùths Phoblach a stèidheachadh gus an cruth-atharrachadh ann an cleachdadh teas agus lùths ann an dachaighean a luathachadh. Gus seo a choileanadh, bidh raon-ùghdarras aig a' Bhuidheann gus tuigse agus mothachadh a' phobaill àrdachadh, gus libhrigeadh tasgadh a cho-òrdanachadh agus gus libhrigeadh riaghaltas nàiseanta, roinneil agus ionadail de dhì-charbonachadh teas agus

sgaoileadh èifeachdas lùtha a cho-òrdanachadh, ag obair gu dlùth ri com-pàirtichean poblach, prìobhaideach agus san treas roinn. Stèidhichidh sinn a' Bhuidheann an toiseach mar bhuidheann bhiortail agus gluaisidh sinn gu buidheann shònraichte ron t-Sultain 2025. Tha sinn air tòiseachadh air fianais a chruinneachadh gus taic a chumail ri bhith a' co-dhùnadh air sgòp agus dleastanasan na Buidhne.

Bidh tasgadh prìobhaideach a bharrachd a dhìth gus a libhrigeadh san fhad-ùine. Bidh an Ro-innleachd seo a' coimhead air na slighean maoineachaidh is ionmhais a tha rim faighinn mar-thà agus air far a bheil barrachd obrach a dhìth – le Buidheann-ghnìomha Ionmhais Teas Uaine ùr gu bhith air a stèidheachadh gus taic a chumail ri seo ro dheireadh na bliadhna seo.

Gnìomhan le Riaghaltas na RA

Ged a tha sinn a' gabhail cheuman ann an raointean far an urrainn dhuinn, chan eil na cumhachdan uile againn a tha a dhìth gus an t-eadar-ghluasad gu teas gun eimiseanan a libhrigeadh. Feumaidh Ro-innleachd Teas is Togalaichean na RA, air an robh dàil, mìneachadh mar a chleachdas an RA a cumhachdan riaghlaidh agus poileasaidh gus teicneòlasan teas gun eimiseanan a chur an sàs gu luath agus gus dèanamh cinnteach gur e teas gun eimiseanan an roghainn as cosg-èifeachdaiche.

Cumaidh sinn oirnn a' cur iompaidh air Riaghaltas na RA gus gluasad gu h-èiginneach, agus aig an aon àm, nì sinn a h-uile rud as urrainn dhuinn leis na cumhachdan againn gus adhartas a ghluasad air adhart nas luaithe ann an dòigh a tha cothromach.

2. Slighe air adhart airson Dachaisgean agus Togalaichean na h-Alba airson 2045

Meud an dùbhlain

Tha e deatamach gun dèanar leasachadh air èifeachdas lùths thogalaichean gus an gabh teasachadh gun eimiseanan a sgaoileadh. Far a bheil e comasach gu teicnigeach agus gu laghail agus far a bheil e cosg-èifeachdach, bu chòir ìre mhath de èifeachdas lùtha a bhith aig a' mhòr-chuid mhòir de thogalaichean ro 2030. Airson dachaisgean bidh seo co-dhiù co-ionann ri Bann C aig EPC, leis a h-uile dachaisge a' coileanadh na h-ìre seo co-dhiù ro 2033.

Tha ceuman èifeachdas lùths nan ceuman ro-chudromach a dh'fheumar a ghabhail mus tèid tòrr shiostaman gun eimiseanan a chur an sàs agus tha iad ro chudromach gus taic a chumail ri taighean agus gnìomhachasan gus na cosgaisean lùths aca a lùghdachadh an-diugh. Ach, cha lùghdaich iad eimiseanan gu leòr leotha fhèin gus na targaidean lùghdachaidh a thaobh eimiseanan a choileanadh.

Gus na targaidean gnàth-shìde againn a choileanadh, feumar eimiseanan bho theas ann an toglaichean a lùghdachadh 68% ro 2030 an taca ri 2020. Tha seo a' ciallachadh gum feum a' mhòr-chuid mhòr de na 170,000 taighean aig nach eil gas bhon lìonra a tha a' cleachdadh connaidhean fosail le ìre àrd de dh'eimiseanan aig an àm seo, cho math ri co-dhiù millean taigh a tha a' cleachdadh gas bhon lìonra, gluasad gu teasachadh gun eimiseanan. Ro 2030, feumaidh sinn cuideachd mu 50,000 de na toglaichean neo-dhachaigheil a dhì-charbonachadh cuideachd.

Gus seo a choileanadh, feumaidh sinn mòr-atharrachadh a thoirt ann an astar stàladh siostaman teasachaidh gun eimiseanan. Anns na beagan bhliadhnaichean mu dheireadh, chaidh mu 3,000 siostaman teas ath-nuadhachail a stàladh ann an dachaighean na h-Alba gach bliadhna. Gus cumail oirnn le adhartas a dh'ionnsaigh nan targaidean lùghdachaidh eimiseanan ro-innleachdail againn, feumar seo a sgèileadh suas gus an tèid co-dhiù 124,000 siostaman a stàladh eadar 2021 agus 2026. Feumaidh an reata stàlaidh èirigh gu 200,000 siostaman ùra a chur a-steach sa bhliadhna aig an ìre as àirde aig deireadh nan 2020an, a tha os cionn ìre ùrachaidh àbhaisteach nan goileadairean.

Teicneòlasan Ro-innleachdach

Sna bliadhnaichean ri thighinn, tha sinn a' moladh fòcas air èifeachdas lùth, pumpaichean teas ann an sgìrean nach eil air an lìonra gas, agus sna sgìrean air an lìonra far nach eil e buailteach atharrachadh gu haidridean, agus lìonraidhean teas ann an àiteachan freagarrach. Is iad seo na prìomh chothroman agus na teicneòlasan ro-innleachdail "gun aithreachas no aithreachas ìosal" a tha rim faighinn an-diugh. Seo na fuasglaidhean teicneòlasach far a bheil a bheil ìre ìosal de mhi-chinnt a thaobh chosgaisean.

3. Daoine

Bheir cruth-atharrachadh air mar a theasaicheas sinn ar dachaighean agus toglaichean buaidh air beatha cha mhòr a h-uile duine a tha a' fuireach ann an Alba, le atharrachadh a dhìth sa mhòr-chuid de na toglaichean againn.

Eadar-ghluasad stèidhichte air daoine

Tha sinn a' cur ri chèile ro-innleachd com-pàirteachaidh poblach a thaobh teas ann an toglaichean le fòcas air a bhith:

- ag àrdachadh ìomhaigh èifeachdas lùtha agus teasachadh gun eimiseanan;
- a' toirt cothrom do dhaoine pàirt ghnìomhach a ghabhail ann a bhith a' toirt buaidh air poileasaidh agus culaidhean-brosnachaidh Riaghaltas na h-Alba, cho math ri planadh teas agus èifeachdas lùths aig ìre ionadail; agus

- ag àrdachadh mothachadh air na seirbheisean taic is comhairleachaidh a tha rim faighinn.

Tha sinn a' tasgadh ann an leudachadh nan seirbheisean comhairleachaidh againn, agus bidh raon-ùghdarrais Buidhne Lùths Phoblach Nàiseanta a' gabhail a-steach a bhith a' toirt seachad comhairle fhiosraichte agus foghlam dhan phoball air na h-atharrachaidhean a tha a dhìth.

A' cur aghaidh air bochdainn connaidh

Agus sin a' leudachadh cheumannan èifeachdas lùtha agus siostaman teasachaidh gun eimiseanan, feumaidh sinn taic a thoirt do dhaoine tron eadar-ghluasad teas, agus cumail oirnn ag obair ann an dòigh nas fharsainge gus dèiligeadh ri bochdainn connaidh. Mìnichidh sinn an dòigh-obrach nas fharsainge againn a thaobh cur às do bhochdainn connaidh ann an Ro-innleachd na Bochdainn Connaidh ro dheireadh 2021.

Cosgaisean ruith airson teasachadh gun eimisean sam bith

Tha na cosgaisean ruith airson siostaman teas gun eimiseanan a' crochadh air grunn nithean, a' gabhail a-steach dè cho math 's a tha teas-ghlèidheadh an togalaich agus cho mòr 's a tha an togalach, èifeachdas an t-siostam teasachaidh, agus prìs an lùths a tha solaraichean lùths a' tabhann. Ann an cuid de chùisean, cosgaidh siostaman gun eimiseanan barrachd gus ruith na na siostaman connaidh fosail a bh' ann romhpa.

Tha ìrean àrda de dh'èifeachdas lùths deatamach gus an t-iarrrtas iomlan air lùths a lùghdachadh. A bharrachd air dòighean-giùlain gus lùths a shàbhaladh, is urrainn do na gluasadan sin cuideachadh gus dèanamh cinnteach gu bheil cosgaisean ruith fhathast ruigsinneach. Cumaidh sinn oirnn le dòigh-obrach structar an togalaich an toiseach oir tha e na bhunait airson sgaoileadh soirbheachail de theasachadh beag-eimiseanan is gun eimiseanan, a bharrachd air a bhith na phàirt chudromach de bhith a' dèiligeadh ri bochdainn connaidh.

Tha sinn a' creidsinn gum bu chòir ìrean nas àirde de dh'èifeachdas lùths a bhith aig taighean anns a bheil dachaighean ann am bochdainn connaidh. Tha sinn airson 's gum bi rangachadh èifeachdas lùths co-ionann ri EPC C ro 2030 agus co-ionann ri EPC B ro 2040.

Agus sinn a' toirt cruth-atharrachadh air na dachaighean agus togalaichean againn, bidh e ro-chudromach sin a dhèanamh ann an dòigh a tha fhathast a' cuideachadh gus cur às do bhochdainn connaidh agus a' dìon nan saoranach as so-leònte againn. Bidh na prionnsabalan a leanas gar stiùireadh:

Prionnsabalan gus dèanamh cinnteach gu bheil a' co-taobhadh ri amasan a thaobh bochdainn connaidh

1. Tha sinn air gealltainn dèanamh cinnteach gun tèid cur às do dhroch èifeachdas lùths mar rud a tha ag adhbharachadh bochdainn connaidh. Mar sin, bidh leasachadh air togalaichean aig cridhe a bhith a' dì-charbonachadh thogalaichean.

2. Tha sinn ag aithneachadh gu bheil dì-charbonachadh deatamach gus aghaidh a chur ri èiginn na gnàth-shìde, agus le bhith a' dì-charbonachadh nach bu chòir dhuinn bochdainn connaidh nas motha adhbharachadh. Tha sinn a' gealltainn gun toir sinn seachad cheuman gus daoine ann am bochdainn connaidh a chuideachadh gus dèiligeadh ris na cosgaisean ruith aca. Mar sin, tha e ro-chudromach, far an gabh e dèanamh gum bu chòir dhuinn taic a chumail ri ceuman a tha an dà-chuid a' brosnachadh dì-charbonachadh agus cosgaisean lùths nas ìsle.

3. Nì sinn measadh air na prògraman lìbhrigidh calpa airson teas ann an togalaichean a thaobh na buaidh aca air na teaghlaichean sin a tha ann am bochdainn connaidh - an dà chuid aig an stàladh agus rè am beatha-obrach. Bu chòir an measadh seo a bhith co-rèireach ris na buaidhean ris a bheil an dùil.

4. Far an urrainn eadar-teachd cosgaisean ruith ìsleachadh, bu chòir cuimseachadh air taic do choinsiumairean air a bheil bochdainn connaidh cho luath 's a ghabhas, a' gabhail a-steach taic airson cosgaisean ro-làimh gus na ceuman seo a stàladh. Mar phàirt den phròiseas seo, bu chòir beachdachadh air comas nan coinsiumairean a tha ann am bochdainn connaidh gus na ceumannan seo a ghabhail, agus cuideachd air lìbhrigeadh comhairle agus taic gus dèanamh cinnteach gum faigh teaghlaichean ann am bochdainn connaidh a' bhuannachd as motha bho cheumannan ùra.

5. Cruthaichidh sinn ceuman lasachaidh a thèid a chur an sàs tro na prògraman maoinachaidh calpa againn far a bheil àrdachadh chosgaisean dearbhte ann dhan fheadhainn a tha ann am bochdainn connaidh no a tha ann an cunnart bho bhochdainn connaidh. Bu chòir measadh a dhèanamh air soirbheas nan ceuman seo gu cunbhalach agus, ma tha e iomchaidh, an atharrachadh gus am bi iad a' coileanadh feumalachdan nan dachaighean sin nas fheàrr.

6. Ann an suidheachaidhean far a bheil a' meas gun àrdaich eadar-theachdan teas gun eimiseanan cosgaisean, fiù 's às dèidh cheuman lasachaidh, bu chòir ceuman le taic bhon riaghaltas a bhith a' cuimseachadh air coinsiumairean nach eil fo chunnart bho bhochdainn connaidh.

7. Ann an cuid de shuidheachaidhean, bidh atharrachadh nas fharsainghe a dhìth gus ceuman dì-charbonachadh a dhèanamh freagarrach dhaibhsan a th' ann am bochdainn connaidh, a' gabhail a-steach raointean a tha glèidhte do Riaghaltas na RA. Cumaidh sinn oirnn a' cur iompaidh air Riaghaltas na RA a bhith a' gabhail nan ceuman a tha a dhìth ann an raointean glèidhte agus cleachdaidh sinn an rannsachadh is gnàth-eòlas a fhuaradh tro na sgeamaichean dì-charbonachaidh gus ar cuideachadh gus fianais iomchaidh a thogail agus gus putadh airson atharrachaidhean siostamataigeach.

8. Bu chòir conaltraidhean a bhith air an toirt seachad ann am fòrmatan a tha ruigsinneach do dh'fharsaingeachd de choinsiumairean, a' gabhail feart air suidheachaidhean agus feumalachdan ruigsinneachd eadar-dhealaichte.

Dìon nan coinsiumairean

Tha buidhnean coinsiumairean air cuideam a chur air dìon coinsiumairean agus air mì-reic ann an roinn teasachaidh gun eimiseanan agus roinn an èifeachdais lùtha mar nì a tha ag adhbharachadh dragh a tha a' sìor fhàs agus an ìre stàlaidh a' dol am meud.

Tha dìon nan coinsiumairean na chumhachd glèidhte aig Riaghaltas na RA, le dìreach cumhachdan a thaobh tagradh agus comhairle coinsiumairean air an tiomnadh do mhinistearan na h-Alba. Agus sinn a' cumail a' dol le bhith a' cruthachadh nam poileasaidhean, riaghailtean agus sgeamaichean libhrigidh airson teas is èifeachdas lùths, cruthaichidh sinn an àrainneachd a tha a dhìth gus am fàs cleachdadh air leth gu bhith àbhaisteach. A bharrachd air seo, tha dòigh-obrach fhor-ghnìomhach againn a thaobh a bhith a' dèanamh cinnteach gu bheil cothrom aig coinsiumairean air obair aig àrd-ìre (faic earrann 9 gu h-ìosal) agus tha sinn an dùil aithris fa leth fhoillseachadh a thaobh barantachd càileachd airson Ro-innleachd air Teas ann an Toglaichean againn aig deireadh 2021.

4. Àite

Tha sinn a' tuigsinn gur dòcha gum bi diofar choltas air an eadar-ghluasad a thaobh teas ann an diofar choimhearsnachdan agus gum feum dòighean-obrach sònraichte a bhith ann do dhiofar àiteachan. Tha e cudromach gun toir coimhearsnachdan ionadail buaidh air co-dhùnaidhean agus gum bi iad an sàs ann an co-dhùnaidhean, anns na fuasglaidhean as iomchaidh dhan sgìre ionadail aca.

Ro-innleachdan Teas agus Èifeachdas Lùths Ionadail

Thèid am plana san ùine-fhada airson a bhith a' dì-charbonachadh teas ann an toglaichean agus a' leasachadh an èifeachdais lùths aca thairis air sgìre ùghdarras ionadail gu lèir a mhìneachadh ann an Ro-innleachdan LHEES.

Bidh Planaichean Lìbhrigidh a' dol leis na Ro-innleachdan, a thèid a chruthachadh ann an co-bhann le prìomh luchd-ùidh agus a bhios nam bunaitean làidir airson gnìomhachd airson coimhearsnachdan ionadail, an riaghaltais, luchd-tasgaidh, luchd-leasachaidh agus luchd-ùidh san fharsaingeachd, a' comharrachadh àiteachan airson eadar-theachd cuimsichte agus airson ceuman aithreachas ìosal a chur an sàs aig ìre thràth.

Sìostam Planaidh na h-Alba

Agus sinn ag ath-nuadhachadh an Fhrèam-obrach Planaidh Nàiseanta againn, a bhios a' gabhail a-steach Poileasaidh Planaidh na h-Alba san àm ri teachd, bidh sùil againn ri taic nas treasa a thoirt do leasachaidhean seasmhach beag-charbon/gun charbon, a' gabhail a-steach dhòighean gus teasachadh agus cruthachadh is sgaoileadh dealain gun charbon a chur an comas.

5. A' deisealachadh Bun-structar Lùths na h-Alba airson Teas air a Dhì-charbonachadh

Bheir dì-charbonachadh teas atharrachadh mòr air an dòigh sam bith sinn a' cleachdadh a' bhun-structar lùths làithreach agus bheir e buaidh air far an cruthaich sinn bun-structar ùr, a' gabhail a-steach lìonraidhean teas, ùrachaidhean air lìonraidhean lùths agus comas gus dealan a bharrachd a chruthachadh.

Bidh sinn a' toirt cruth-atharrachadh air an dòigh sam bi sinn a' teasachadh nan dachaighean is nan toglaichean neo-dhachaigheil againn aig an aon àm 's a bhios sinn a' dì-charbonachadh còmhhdhail agus gnìomhachas. Tha e cudromach gum bi sinn a' beachdachadh agus a' stiùireadh nam buaidhean sin ann an dòigh iomlanach. Foillsichidh sinn Ro-innleachd Lùths agus Plana Eadar-ghluasad Cothromach airson co-chomhairleachadh as t-Earrach 2022.

Sìostam an dealain

Bidh cuibhreann tòrr nas motha den iarrtas airson dealain air a thoirt seachad le dealain ro 2030 an taca ris an latha an-diugh. Gus an t-atharrachadh seo a lìbhrigeadh ann an dòigh a tha seasmhach, air prìs ruigsinneach agus a tha beag-charbon, feumar dèanamh cinnteach gu bheil gu leòr dealan beag-charboin ga dhèanamh ann an Alba, gu bheil na lìonraidhean dealain againn comasach air an dealan sin a lìbhrigeadh, agus gu bheil sùbailteachd gu leòr ann gus solar agus iarrtas a chothromachadh.

A chionn 's gu bheil poileasaidh agus riaghladh dealain glèidhte do Riaghaltas na RA, tha e deatamach gun gabh Riaghaltas na RA agus Ofgem ceuman gus dèanamh cinnteach gun tèid taic a thoirt do chruthachadh dealan ath-nuadhachail agus gus a chur an comas. Cumaidh sinn oirnn a' feuchainn ri daingneachadh fhaighinn bho Riaghaltas na RA agus bho

riaghaiche an lùths air na ceuman a ghabhas iad gus dèanamh cinnteach gun coileanar am feum seo.

Cuiridh a bhith a' dealanachadh deagh chuibhreann den teas againn san deichead seo gu mòr ris an uiread de dhealain a dh'fheumas na lìonraidhean dealain ionadail againn a lìbhrigeadh do thoglaichean. Cumaidh sinn oirnn ag obrachadh le companaidhean lìonraidhean-sgaoilidh (*distribution network operators* - DNOthan) agus iad ag ullachadh nam planaichean gnothachais mu dheireadh a thèid a chur a-steach san Dùbhlachd am-bliadhna. Tha sinn air com-pàirteachas Ro-innleachdail airson Dealanachadh Teas a chur air dòigh leis na DNOthan Albannach mar fhòram airson co-obrachadh.

Lìonraidhean gas

Gus na targaidean eimiseanan againn a choileanadh, feumaidh sinn cleachdadh gas nàdarra a lùghdachadh agus an uair sin sgur a bhith ga chleachdadh gu tur mean air mhean. Ro 2030, feumaidh millean dachaigh gluasad gu teas gun eimiseanan.

Le bhith a' co-measgachadh roghainnean an àite gas nàdarra san lìonra gas – biomethane aig an àm seo, ach haidridean cuideachd san àm ri teachd, bidh lùghdachaidhean air sgaoilidhean san ùine ghoirid, agus cuidichidh seo gus siostaman lìbhrigidh a thogail a dh'fhaodadh a bhith comasach air cur às do ghas nàdarra buileach glan aig a' cheann thall. Thairis air an deichead seo, feumaidh sinn barrachd biomethane fhaicinn san lìonra gas againn. Obraichidh sinn le Riaghaltas na RA agus le com-pàirtichean pròiseact ann an Alba gus an tasgadh as motha 's a ghabhas a dhèanamh fo Sgeama Taic Gas Uaine na RA.

Tha sinn ag obair le roinn lìonra a' ghas agus le Riaghaltas na RA gus coimhead air cothroman gus haidridean a cho-measgachadh ann an lìonra gas na RA. Tha sinn a' cumail sùil air buannachdan agus cosg-èifeachdas bho bhith a' co-mheasgachadh barrachd haidridein aig ìre Bhreatainn. Tha Poileasaidh Haidridein Riaghaltas na h-Alba a' mìneachadh na lèirsinn farsaing againn airson haidridean ann an Alba.

Tha Riaghaltas na RA an urra ri riaghladh an lìonraidh gas. Tha sinn a' cur impedidh air Riaghaltas na RA agus air an riaghladair gus atharrachaidhean ri riaghaladh a luathachadh gus barrachd co-mheasgachadh gas a chur an comas.

San fhad-ùine, ma tha deuchainnean agus cùis shàbhailteachd shoirbheachail ann, dh'fhaodadh a bhith a' tionndadh phàirtean den lìonra gas gus 100% haidridean a ghiùlan cuideachadh gu mòr gus eimiseanan a lùghdachadh gu cha mhòr neoni. Ma tha haidridean gu bhith a' cuideachadh gus an amas againn teasachadh gun charbon a bhith againn ro 2030, feumar tobraichean de haidridean beag-charbon agus ath-

nuadhachail a chruthachadh gu luath, a bharrachd air atharrachadh air an lìonra fhèin gus haidridean a chleachdadh. Fiosraichidh an obair againn leis an roinn an Ro-innleachd Lùths agus Plana Eadar-ghluasad Cothromach againn, anns am mìnich sinn na roghainnean agus clàraidhean-ama ann am barrachd doimhneachd.

A' cruthachadh suidheachadh a bhrosnaicheas fàs ann an lìonraidhean teas ann an Alba

Cumaidh sinn oirnn a' cumail taic ri cleachdadh lìonraidhean teas ann an Alba. Tha Achd nan Lìonraidhean Gas (Alba), a chaidh aontachadh gu h-aona-ghuthach le Pàrlamaid na h-Alba, aig cridhe nan oidhirpeanⁱⁱ. Bheir e ùine an làn siostam riaghlaidh a stèidheachadh agus dh'fhaodte gum feumar a dhèanamh mean air mhean gus leigeil le gnìomhachas nan lìonraidhean teas atharrachadh a rèir nan riatanasan ùra. Tha sinn fhathast gu mòr airson a bhith ag obair le roinn nan lìonraidhean teas fhad 's a tha sinn a' cruthachadh riaghailtean mionaideach agus tha sinn ag amas air siostam riaghlaidh a chur an gnìomh, às dèidh co-chomhairle phoblach, ro 2024.

Cumaidh sinn oirnn a' toirt taic do lìonraidhean teas tro na prògraman maoineachaidh is libhrigidh againn, mar eisimpleir am prògram a thèid a chur an àite Prògram Eadar-theachd Beag-carboin a' Bhun-structair (*Low Carbon Infrastructure Transition Programme - LCITP*), agus Maoin Iasaid an Teasachaidh Sgìreil (*District Heating Loan Fund - DHLF*).

Gus tasgadh ann an lìonraidhean teas a bhrosnachadh, tha sinn air lasachadh 90% air reataichean neo-dhachaigheil a thoirt a-steach gus 31 Màrt 2024 airson lìonraidhean ùra a tha air an ruith bho thobraichean ath-nuadhachail. Tha seo a' dol nas fhaide na an lasachadh 50% a th' ann mar-thà airson lìonraidhean gas.

Tha e deatamach gun cruthaich sinn margadh seasmhach airson lìonraidhean teas anns an dèanar tasgadh. Tha tòrr de na nithean ann an Achd nan Lìonraidhean Teas (Alba) a tha a dhìth gus lìonraidhean teas a dhèanamh tarraingeach do luchd-tasgaidh. Tha fios againn gum feum luchd-tasgaidh a bhith misneachail mu theachd a-steach san àm ri teachd agus gus daingneachadh gum bi an t-iarrrtas seo ann, feumar prìomh thoglaichean acair a bhith againn. Nì sinn co-chomhairle nas fhaide air adhart sa bhliadhna air molaidhean gus:

- toirt air toglaichean acair san roinn neo-dhachaigheil atharrachaidhean a dhèanamh gus am bi iad 'deiseil airson lìonraidhean teas', agus
- siostam nan reataichean neo-dhachaigheil a chleachdadh gus toglaichean mar seo a bhrosnachadh gus lìonra teas ionadail a chleachdadh.

Chruthaich na h-atharrachaidhean seo a' bhunait chustamairean mòr, tèarainte agus maireannach a tha a dhìth, agus cho math ri riaghladh air an roinn san fharsaingeachd, bheir seo cothrom do lìonraidhean teas a tha seasmhach gu coimeirsealta fàs aig an sgèile a tha a dhìth gus cur ri targaidean atharrachadh gnàth-shìde na h-Alba.

Feumaidh lìonraidhean teas ùra a bhith air an ruith le tobraichean teas beag-eimisein agus gun eimiseanan, mar eisimpleir bho phumpaichean teas no teas de chòrr. Nuair a thèid riaghaladh air roinn nan lìonraidhean teas a chur air dòigh, cha toir sinn ceud ach do lìonraidhean teas le tobraichean teas beag-eimisein no gun eimiseanan.

Tha lìonraidhean teas nam pròiseactan bun-structair a tha toinnte gu teicnigeach agus a tha feumach air farsaingeachd de dh'eòlas teicnigeach speisealach. Gus pròiseactan a chur air adhart, cuiridh sinn Aonad Taic Ro-chalpa nan Lìonraidhean Teas air bhog ann an 2021, a' cur ris an obair a bh' aig Com-pàirteachas nan Lìonraidhean Teas roimhe. Cumaidh seo taic ri loidhne-phioba de phròiseactan air feadh na h-Alba.

6. A' tòiseachadh tasgadh san eadar-ghluasad

Tha an cruth-atharrachadh air toglaichean is dachaighean na h-Alba thairis air an ath 24 bliadhna na cothrom tasgaidh mòr a chumas taic ri sèineachan-solair, ri obair agus ri eaconamaidh fhallain.

Tòisichidh Riaghaltas na h-Alba an t-eadar-ghluasad seo le co-dhiù £1.8 billean de mhaoineachadh calpa tron ath chòig bliadhna, a' toirt cothrom dhuinn ùrachaidhean èifeachdas lùths agus stàladh teasachadh ath-nuadhachail a dhèanamh nas luaithe, a' cruthachadh obraichean ùra agus cothroman sèine-sholair air feadh na h-Alba.

Cleachdaidh sinn an tasgadh againn de co-dhiù £1.8 billean gus togail air na prògraman làithreach againn agus gus an leudachadh is a leasachadh, agus gus dòighean-obrach a thoirt air adhart far a bheil seo a dhìth agus gus an tasgadh as motha 's a ghabhas fhaighinn bho thobraichean eile. Tha sinn ag aithneachadh gum feumar co-dhùnaidhean a dhèanamh a thaobh na dòigh as fheàrr gus a' bhuidh as fheàrr fhaighinn bhon mhaoineachadh againn. Feumaidh sinn cothromachadh fhaighinn eadar a bhith a' cumail taic ri daoine so-leònte agus a' dèanamh cinnteach nach eil iad air dheireadh air càch anns an eadar-ghluasad agus a' dèanamh adhartas follaiseach agus seasmhach anns na raointean sin far a bheil an obair as motha againn ri dhèanamh, leithid a bhith a' meudachadh na th' ann de stàilidhean gun eimiseanan uile gu lèir.

Tha sinn a' moladh gun tèid na prògraman libhrigidh a th' ann mar-thà a leudachadh gus fòcas a chur air cur an gnìomh nas luaithe a thaobh ceithir prìomhachasan ro-innleachdail, a fhuair taic fharsaing tron cho-chomhairle, le co-dhiù £465 millean ann gus taic a thoirt dhan fheadhainn leis a' chomas

as lugha air pàigheadh tro na prògraman againn a tha ag amas air an fheadhainn a tha ann am bochdainn connaidh le còrr is £1 billean ann gus taic a thoirt do dhì-charbonachadh teas agus èifeachdas lùtha thar nam prìomhachasan ro-innleachdail eile againn.

Bidh raon-ùghdarrais na Buidhne Lùths Phoblaich Nàiseanta a' gabhail a-steach a bhith a' co-òrdanachadh tasgadh, cho math ri bhith a' co-òrdanachadh sgaoileadh nàiseanta, roinneil agus le riaghaltas ionadail de dhì-charbonachadh teas agus èifeachdas, ag obair gu dlùth le com-pàirtichean san roinn phoblaich, prìobhaidich agus san treas roinn.

'S iad na prìomhachasan ro-innleachdail againn:

1. A' cumail taic ris an fheadhainn leis a' chomas as lugha pàigheadh
2. A' tasgadh ann an teicneòlasan ro-innleachdail ann an raointean aithreachas ìosal no gun aithreachas.
3. A' taisbeanadh ceannas a thaobh cothromachadh-carboin agus a' co-roinn ionnsachadh tro bhith a' gabhail gu tràth ri teicneòlas ùr ann an prìomh raointean fòcais
4. A' tasgadh ann an tionnsgalachd agus taisbeanadh gus a' bhuannachd fharpaisean againn a ghluasad air adhart.

A' cumail taic ri sealbhadairean thaighean, uachdaran fearainn agus teanantan

Tha taic do dhaoine a ghabhas ri seo gu tràth deatamach ma tha sinn gu bhith a' coileanadh nan targaidean againn. Tha sinn a' moladh gun lean sinn oirnn le iasadan gun riadh tro Home Energy Scotland, le gealltanais gun ruith sinn an sgeama airgead air ais (no grant na àite) co-dhiù gu 2023. Tha sinn air cur ris an airgead air ais a gheibhear tro cheuman gus cur ri èifeachdas thogalaichean agus gus teasachadh gun eimiseanan a stàladh. Ann an 2022/23, cuiridh sinn sgeama ghrantaichean an àite nan ullachaidhean làithreach gus taic a chumail ri èifeachdas lùths agus leasachaidhean teas gun eimiseanan.

A' cumail taic ris an fheadhainn leis a' chomas as lugha pàigheadh

Tasgaidh sinn co-dhiù £465 millean thairis air an ath chòig bliadhna gus taic a chumail dhaibhsan a th' ann am bochdainn connaidh, agus gus cur às do dhroch èifeachdas lùths mar adhbhar airson bochdainn connaidh. Thèid cur ri ruigsinneachd nan Sgeamaichean Teas ann an Togalaichean Stèidhichte air Àite (Area Based Schemes - ABS) againn gus taic a chumail ri barrachd dachaighean a th' ann am bochdainn connaidh no a tha ann an cunnart bho bhochdainn connaidh. Tha sinn an dùil àireamh nas motha de dh'iar-fhiotaigeaidhean (*retrofits*) làn-dachaigh a libhrigeadh Tha cùmhnan Warm Homes Scotland (WHS) gu bhith a' tighinn gu crìch san t-Sultain 2022 agus tha sinn a' moladh gun cuir sinn sgeama nàiseanta ùr agus leasaichte a mhaireas 7-bliadhna na àite. Tha sinn a' moladh gun gabh an dà chuid ABS agus WHS ri dòigh-obrach 'gun eimiseanan an toiseach'.

Taic ri iomairtean neo-dhachaigheil, beag agus meadhanach

Bidh e comasach do ghnìomhachasan beaga is meadhanach fhathast cothrom fhaighinn air comhairle agus taic cho math ri iasadan air prìs ìosal gus na cosgaisean ro-làimh de bhith a' tasgadh ann an èifeachdas lùths agus teas gun eimiseanan a sgaoileadh. Tha sinn a' moladh gun lean na sgeamaichean airgead air ais againn (no grant nan àite) do ghnìomhachasan beaga is meadhanach gus co-dhiù 2023 gus na cosgaisean tasgaidh a lùghdachadh.

A' cumail taic ri coimhearsnachdan

Cumaidh sinn oirnn le taic do choimhearsnachdan tro Sgeama Lùths Coimhearsnachd agus Ath-nuadhachail (*Community and Renewable Energy Scheme - CARES*). Thòisich a' chùmhnannt CARES làithreach sa Ghiblean 2021 agus ruithidh i chun a' Mhàirt 2025, agus bi fòcas nas motha air taic a chumail ri dì-charbonachadh teas ann am pròiseactan air an stiùireadh leis a' choimhearsnachd, agus aig an aon àm, a' feuchainn ri taic is fiosrachadh a chumail ri co-dhùnaidhean aig an fheadhainn uile a tha a' gabhail pàirt ann an, no a' cruthachadh, pròiseactan lùths ionadail agus Alba a' gluasad a dh'ionnsaigh àm ri teachd le cothromachadh-carboin, agus a' cumail taic ri com-pàirteachadh ann an Ro-innleachdan Teas agus Èifeachdas Ionadail (*Local Heat & Energy Efficiency Strategies - LHEES*).

An Roinn Phoblach

Nì sinn co-chomhairle le Roinn Phoblach na h-Alba rè 2022 gus sreath de thargaidean ceumnaichte aontachadh le maoineachadh a bharrachd ri fhaighinn gus taic a chumail ri lìbhrigeadh nan targaidean seo - a' tòiseachadh ann an 2024, leis na toglaichean as duilghe mar eisimpleir ospadalan gu bhith air an dì-charbonachadh ro 2038 - airson a h-uile togalach a tha leis a' phoball gus riatanasan teasachadh gun eimiseanan a choileanadh ro 2038. Bheir sinn a-steach inbhean Obair Chothromach mar chumha ann an cùmhnanntan teas agus èifeachdas lùths san roinn phoblaich.

San ath Phàrlamaid, tasgaidh sinn co-dhiù £200 millean ann an toglaichean roinn phoblach na h-Alba gus cleachdadh lùths a leasachadh is a lùghdachadh gus siostaman teasachaidh gun eimiseanan a stàladh. Tha sinn air aontachadh còrr is £15 millean de mhaoin chalpa a thasgadh ann am pròiseactan san roinn phoblaich.

Taic aig sgèile

Tha sinn ag obair air prògram a thèid an àite ar program cliùiteach Prògram Eadar-ghluasad Beag-charboin. 'S e seo a' phrìomh dhòigh a bhios againn airson teas gun eimiseanan a chur an sàs air sgèile mhòr, a' co-òrdanachadh ar taic airson a bhith a' sgaoileadh a-mach lìonraidhean teas agus bun-structar teas. Gus seo a choileanadh, tasgaidh sinn £400 millean thairis air an

ath chòig bliadhna ann am bun-structar dì-charbonachaidh teas air sgèile mhòr

Uachdarain Fearainn Sòisealta

Tha Maoin Cothromachadh-carboin an Taigheadais Shòisealta a' cumail taic ri uachdarain fearainn sòisealta air feadh na h-Alba. Chuir sinn an dàrna gairm a-mach airson na maoin seo anns an Lùnastal 2021, a' gabhail a-steach sruth maoinachaidh a bharrachd le fòcas air èifeachdas lùths mar a' chiad cheum sa ghealltanais againn gus cuideachadh gus na taighean as neo-èifeachdaiche agus as daoire a theasachadh àrdachadh chun na h-ìre as àirde 's a ghabhas ann an aon cheum. Cumaidh sinn oirnn a' maoinachadh Maoin Cothromachadh-carboin an Taigheadais Shòisealta gu 2026, a' tasgadh £200 millean ann an roinn a tha air thoiseach air càch mar-thà.

7. Ag obair a dh'ionnsaigh frèam-obrach margaidh san fhad-ùine

Nuair a bhios sinn a' sgèileadh suas cur an gnìomh bidh e cudromach gum bi frèam-obrach iomchaidh aig a' chruth-atharrachadh seo, a chuidicheas le bhith a' cruthachadh an iartais airson èifeachdas lùtha agus teasachadh beag-eimisein agus gun eimiseanan, a' cuideachadh choinsiumairean leis na cosgaisean tasgaidh ro-làimh agus a' cuideachadh le bhith a' tàladh barrachd tasgadh prìobhaideach agus ionmhas gus cuideachadh le bhith a' pàigheadh cosgaisean an eadar-ghluasaid.

Tha sinn air tuairmseachadh gur e a' chosgais chalpa iomlan gus an stoc thoglaichean againn a dhèanamh gun eimiseanan ro 2045 timcheall air £33 billean.¹ Bidh maoinachadh bhon roinn phoblaich mar phàirt den fhuasgladh gus an cruth-atharrachadh a tha a dhìth ro 2045 a thoirt seachad, ach bidh tasgadh prìobhaideach a dhìth cuideachd gus adhartas a dhèanamh.

Cuiridh sinn Buidheann-obrach Ionmhas Teas Uaine air bhog ro dheireadh na bliadhna - moladh air an deach fàilte mhòr a chur ann am freagairtean na co-chomhairle. Cruthaichidh a' Bhuidheann Ghnìomh dòigh-obrach com-pàirteachaidh ùr eadar roinn phoblach na h-Alba, eòlaichean dì-charbonachaidh agus roinn an ionmhais, agus nì i molaidhean air na diofar

¹ Cosgais ann am prìsean an latha an-diugh. Tha an tuairmse seo stèidhichte air slighe air adhart le àrd-ìre de dhealanachadh. Dh'fhaodadh gum bi na cosgaisean air an riarachadh ann an dòigh eadar-dhealaichte (mar eisimpleir, le cosgaisean nas ìsle aig ìre nan toglaichean ach le cosgaisean nas fhaide suas ann an siostam an lùths). Thoir an aire gum faodadh na fìor chosgaisean ìsleachadh le tìde le leasachadh san teicneòlas agus sgèileadh suas den mhargadh. Bu chòir a thoirt an aire gun do thuit na cosgaisean de bhith a' cruthachadh dealan ath-nuadhachail gu mòr mar-thà.

dhòighean-obrach a bu chòir do Riaghaltas na h-Alba toirt air adhart - a' co-obrachadh leis an roinn phrìobhaidich.

A' cruthachadh suidheachadh fàbharach sa mhargadh

Nuair a tha sinn a' cur barrachd sheòrsaichean siostam teasachaidh a-steach aig astar nas luaithe, tha e cudromach gun atharraich a' mhargaidh aig an aon àm. Chan eil an neo-chothromachadh làithreach ann an cosgaisean gas is dealain ann an co-chòrdadh ris na h-amasan cothromachadh-carboin againn agus tha seo ag obair an aghaidh daoine a bhith a' gabhail ri teicneòlasan teasachaidh gun eimiseanan. Tha sinn a' cur an cèill do Riaghaltas na RA gum bu chòir dhaibh ceuman a ghabhail gun dàil gus prìsean lùths ath-chothromachadh gus am bi na cosgaisean ruith aig siostaman gun eimiseanan coltach ris na cosgaisean aig siostaman connadh fosail a th' ann aig an àm seo.

8. A' cruthachadh frèama riaghlaidh airson toglaichean gun eimiseanan

Mar bhunait air an tasgadh againn agus gus cinnt fhad-ùine a thoirt dhan roinn agus do luchd-seilbh dachaighean, uachdarain, sealbhadairean thogalaichean neo-dhachaigheil agus dhan roinn phoblaich, bheir sinn a-steach prìomh reachdas, le ùmhlachd do cho-chomhairleachadh agus na th' againn de chomas reachdachaidh tiomnaichte, a bheir seachad an fhrèam-obrach riaghlaidh airson teasachadh gun eimiseanan agus èifeachdas lùtha, agus cumhachdan bunaiteach gus taic a thoirt dhan eadar-ghluasad seo agus dhan phrògram Teas ann an Togalaichean nas fharsainghe. Nì sinn conaltradh le Riaghaltas na RA mus tèid an reachdas seo a thoirt a-steach gus aonta fhaighinn air atharrachaidhean a tha dhìth sna margaidhean lùths ann an raointean glèidhte, gus dèanamh cinnteach gu bheil eadar-ghluasad cothromach ann gu teasachadh gun eimiseanan, no gus tiomnadh chumhachdan a bharrachd fhaighinn leis na cumhachdan a tha a dhìth gus na h-atharrachaidhean seo a dhèanamh ann an Alba.

Taighean a th' ann mar-thà

Tha sinn a' dèanamh ath-sgrùdadh air an dòigh-obrach againn agus a' cruthachadh frèama-obrach reachdail airson èifeachdas lùths agus teasachadh a bhios: ag ath-leasachadh Teisteanasan Dèanadas Lùths; a' dèiligeadh an dà chuid ri dì-charbonachadh teas agus èifeachdas lùths; agus a' cur ri soillearachadh agus astar.

Tha a' cho-chomhairleⁱⁱⁱ againn air ath-leasachadh an EPC làithrich a' coimhead air roghainnean gus trì comharran a thoirt a-steach mar bhunait airson inbhean san àm ri teachd: comharra airson èifeachdas lùths a bhios a' moladh cheuman a dh'fheumar gabhail gus iarrtas airson teas a lùghdachadh; comharra airson eimiseanan bho theasachadh a mholas an siostam teasachaidh as iomchaidh; agus comharra airson cosgais teasachaidh.

Bha fòcas aig an fhrèam riaghlaidh a chuir sinn air adhart ann am Mapa-slighe airson Alba a tha Èifeachdach a thaobh Lùths air èifeachdas lùths a-mhàin. Feumaidh sinn am frèama-obrach seo a neartachadh a-nis gus am bi e a' gabhail a-steach an dà chuid èifeachdas lùths agus teasachadh gun eimiseanan chun na h-ìre as motha as urrainn dhuinn leis na cumhachdan a th' againn. Far a bheil e a dhìth, iarraidh sinn cumhachdan a bharrachd bho Riaghaltas na RA gus seo a chur an comas. Fon fhrèam-obrach riaghlaidh ùr againn, mholamaid gum faigh mòr-chuid mhòr de na toglaichean deagh ìre de dh'èifeachdas lùths ro 2030, co-ionann ri EPC C airson dachaighean, leis a h-uile dachaigh co-dhiù a' coinneachadh ris an ìre seo ro 2033, agus gum bi siostaman teas gun eimiseanan aig gach togalach ro 2045 aig a' char as ìsle².

Bheir sinn air adhart reachdas rè na Pàrlamaid seo a bhios, le ùmhlachd do chomasan reachdachaidh tiomnaichte, a' gabhail a-steach molaidhean riaghlaidh gum feumar siostaman teasachaidh gun eimiseanan idir no le glè bheag de dh'eimiseanan a stàladh ann an togalaichean a th' ann mar tha – an dà chuid anns na roinnean dachaigheil agus neo-dhachaigheil.

Cumaidh an reachdas seo taic ris a' ghealltanais againn cur às dhan fheum a bhith a' cur a-steach goileadairean ùra, no goileadairean a tha a' dol an àite seann goileadairean, ann an toglaichean nach eil air an lìonra gas bho 2025, agus ann an sgìrean a tha air an lìonra gas bho 2030.

Bhiodh seo a' crochadh air leasachaidhean teicneòlais agus co-dhùnaidhean le Riaghaltas na RA ann an raointean glèidhte, leis an amas againn gun rachadh gèilleadh ri inbhe teas gun eimiseanan ùr a thoirt a-steach mean air mhean airson àiteachan far an lìonra gas bho 2025 agus àiteachan air an lìonra gas bho 2030. Dh'fheumadh a h-uile togalach a bhith a rèir na h-inbhe seo ro 2045.

Bhiomaid an dùil co-chomhairle a dhèanamh ann an 2022 air a' moladh gum bi inbhe teas gun eimiseanan airson gach seòrsa gabhaltas/seilbh agus air reachdas sam bith a tha a dhìth mar bhunait air seo.

² Faodar togalaichean ioma-ghabhaltas no cleachdadh measgaichte ann an cuid de shuidheachaidhean sìneadh fhaighinn gu 2040-45 gus an èifeachdas lùtha aca a leasachadh agus gus siostam teas gun eimiseanan a chur a-steach, a rèir dè cho iom-fhillte 's a tha e obair a cho-òrdanachadh agus cosgaisean fhaighinn air ais eadar ioma-shealbhadair, a dh'fhaodadh fàgail gum bi feum air 'eadar-theachd airson togalach iomlan' a tha a' dèiligeadh aig an aon àm ri èifeachdas lùtha agus leasachadh air siostaman teasachaidh.

Bun-inbhean airson èifeachdas lùths

Taigheadas air mhàl gu prìobhaideach: Bha sinn air gealltainn roimhe riaghailtean a thoirt a-steach gus dèanamh cinnteach gun robh àiteachan-còmhnaidh anns an roinn taigheadas air mhàl gu prìobhaideach aig EPC D ro 2025. Ach tha sinn ag aithneachadh gun tug buaidh leantainneach galar lèir-sgaoilte COVID-19 buaidh mhòr air taigheadas prìobhaideach air mhàl. Mar thoradh air seo, tha sinn a-nis ag obair leis an roinn gus riaghailtean a thoirt a-steach ann an 2025, a' toirt air gach àite-còmhnaidh air mhàl inbhe bhunaiteach co-ionnan ri EPC C a ruigsinn ro 2028 far an gabh a dhèanamh gu teicnigeach agus gu cosg èifeachdach, le ceann latha de 2028 mar chùl-stad airson gach àite-còmhnaidh a tha air fhàgail, a rèir an stiùiridh a thug an CCC seachad^{iv}.

Taigheadas prìobhaideach sa bheil an sealbhadair a' fuireach: Nì sinn co-chomhairle air molaidhean mionaideach airson bun-inbhean airson èifeachdas lùths airson an taigheadais prìobhaidich uile sa bheil an sealbhadair a' fuireach. Thathar an dùil gum bi seo suidhichte aig ìre co-ionann ri EPC C. Tha sinn a' moladh gun toir sinn a-steach riaghailtean bho 2023-2025 air adhart, agus bu chòir gach togalach dachaighean sa bheil an sealbhadair a' fuireach an inbhe seo a choileanadh ro 2033.

Taigheadas Sòisealta: Tha Riaghladair Taigheadais na h-Alba ag aithris gu bheil 89% de thaighean sòisealta air mhàl air coinneachadh ris an Inbhe Èifeachdas Lùths airson Taigheadas Sòisealta (*Energy Efficiency Standard for Social Housing 2022 - EHSSH1*), agus gu bheil uachdarain fearainn sòisealta ag obair a dh'ionnsaigh an dàrna clach-mhìle EESH2 airson EPC B a choileanadh, no a bhith air a mheas mar a bhith ga choileanadh, no a bhith cho èifeachdach a thaobh lùths 's a ghabhas gu prataigeach, ro dheireadh na Dùbhlachd 2032. Nì sinn ath-sgrùdadh air inbhe EESH2 le sùil ri bhith ga neartachadh agus ga h-ath-thaobhadh le riatanasan cothromachadh-carboin nas fharsainge.

Toglaichean le diofar sheòrsaichean gabhaltais agus diofar

chleachdaidhean: Airson nan toglaichean seo, dh'fhaodte gum feumar inbhean èifeachdas lùths agus teas a bhith an sàs airson an toglaich air fad seach aonadan air leth - mar eisimpleir, flataichean fa leth no ionadan coimeirsealta air a' bhun-làr taobh a-staigh teanamaint. Nì sinn co-chomhairle airson dòigh-obrach riaghlaidh a dh'fhàgadh gum biodh aig na toglaichean seo ri deagh ìre de dh'èifeachdas còmhnaidh a ruigsinn, agus gus siostam teasachaidh gun eimiseanan a stàladh. Bheir sinn riaghailtean a-steach bho 2023-25 air adhart.

Toglaichean Neo-dachaigheil a th' ann mar-thà

Tha sinn a' beachdachadh air an dòigh riaghlaidh as fheàrr airson toglaichean neo-dachaigheil, a' gabhail feart air cho eadar-mheasgte 's a tha cleachdaidhean agus feumalachdan lùths nan toglaichean. Tha sinn

an dùil co-chomhairle a dhèanamh air an dòigh riaghlaidh ann an 2022 agus gus riaghailtean a thoirt a-steach ro 2025 agus gus toirt air sealbhadairean iarrtas air teas a lùghdachadh tro leasachaidhean a thaobh èifeachdas lùths far a bheil seo comasach, agus gus siostam teasachaidh gun eimiseanan a thoirt a-steach dhan ìre a ghabhas a dhèanamh leis na cumhachdan a th' againn.

Toglaichean san roinn phoblaich

Tha sinn airson ceannas a nochdadh sna 23,000 toglaichean san roinn phoblaich^v an Alba. Cruthaichidh sinn, agus aontaichidh sinn tro cho-chomhairle sreath de thargaidean cheumaichte, a bhios a' tòiseachadh ann an 2024, leis na toglaichean as duilghe, mar eisimpleir ospadalan, a bhith air an dì-charbonachadh ro 2038, agus leis a h-uile togalach a tha leis a' phoball gu bhith a' coileanadh riatanasan airson teasachadh gun eimiseanan, le cùl-stad de 2038. Bu chòir dòigh-obrach 'gun eimiseanan an toiseach' a bhith aig roinn phoblach na h-Alba a thaobh a bhith ag ùrachadh siostaman teasachaidh.

Puingean trigear riaghlaidh agus riaghladh stèidhichte air àite

Tha grunn amannan nàdarra ann nuair a thachras atharrachaidhean ri togalach. Dh'fhaodadh iad sin a chleachdadh mar thrigearan airson riaghailtean a chur an sàs, a' gabhail a-steach: atharrachadh gabhaltais (nuair a tha togalach falamh); nuair a thèid a reic; ath-nuadhachadh mòr; no ath-shuidheachadh no stàladh siostam teasachaidh ùr.

Gu tric, bidh inbhean a thig an sàs aig ìre na sealbhachd fa-leth iomchaidh. Ach, ann an suidheachaidhean far a bheil cùisean coitcheann no co-roinnte air feadh sgìre, dh'fhaodadh gum biodh e na b' iomchaidh gnìomh a dhèanamh thairis air sgìre sònraichte, mar eisimpleir: far a bheil seòrsa togalach cumanta no archetype togail; far a bheil togalaichean gabhaltais measgaichte no cleachdadh measgaichte a dh'fheumas obraichean coitcheann; no far am feumar gnìomhan a ghabhail ann an grunn thogalaichean aig an aon am, airson fuasglaidhean teas coitcheann stèidhichte air sgìrean, leithid lìonra teas.

Nuair a chruthaicheas sinn an dòigh riaghlaidh againn airson toglaichean, nì sinn co-chomhairle air trigearan stèidhichte air sgìre no sòn airson a dhol leis an fheadhainn aig ìre na sealbhachd fa leth.

Togalaichean ùra

Gus dèanamh cinnteach nach fheum togalaichean ùra iar-fhiotaigeadh (*retrofitting*) san àm ri teachd airson a bhith gun eimiseanan, tha Riaghaltas na h-Alba a' cruthachadh riaghailtean ùra. Fo na riaghailtean seo, feumaidh gach togalach ùr, dha bheilear a' sireadh ceud togail bho 2024 teasachadh gun eimiseanan a chleachdadh.

9. An cothrom eaconomach

Tha a' toirt cruth-atharrachadh air na togalaichean againn tro bhith gan dèanamh nas èifeachdaiche a thaobh lùths agus gan atharrachadh gu bhith gun eimiseanan na cothrom mòr do ghnìomhachasan na h-Alba thairis air an ath 24 bliadhna. Tha an t-astar a bhios a dhìth airson an eadar-ghluasad a' ciallachadh gum feum fàs susbainteach a bhith ann an sèineachan-solair, gu sònraichte a thaobh faotainneachd luchd-stàlaidh siotaman teasachaidh is èifeachdais lùths sgileil.

Cothroman Eaconomach

Uile gu lèir, tha sinn a' meas gun cumar taic ri 16,400 obraichean a bharrachd san eaconomaidh ann an 2030 mar thoradh air tasgadh ann an teas gun eimiseanan.^{vi}

Tha sinn nar com-pàirtichean le Scottish Renewables airson Pròiseact Measaidh Luchd-obrach Teas ann an Toglaichean. Coimheadaidh seo air a' chlàr-ama a bhios a dhìth airson an fhàs riataanaich anns an luchd-obrach agus air a' cho-theacsa nas fharsainghe agus air iarrtas airson sgilean ann an diofar roinnean. Bheir an aithisg beachd seachad air an dòigh as fheàrr gus taic a chumail ri daoine a tha a' gluasad a-steach gu prìomh roinnean, cho math ri fàs san fheachd-obrach tro fhadhadh òigridh.

Gus cur ris a' phrògram Sèine-sholair Lùths Seasmhach againn, obraichidh sinn leis a' ghnìomhachas gus Plana Lìbhrigidh Sèine-sholair Teas ann an Togalaichean a chruthachadh ron t-Samhradh 2022, le fòcas sònraichte air a bhith a' neartachadh nan sèineachean-solair farsaing a dh'fheumar gus èifeachdas lùtha agus teas gun eimiseanan a libhrigeadh ann an togalaichean aig an astar agus aig an sgèile a dh'fheumas sinn.

Às dèidh beachdan fhaighinn air a' cho-chomhairle, gabhaidh sinn ri inbhean UK PAS 2035/30 airson nam prògraman libhrigidh, a nì cinnteach gu bheil na sgilean deatamach aig stàlaichearan cheuman èifeachdas lùths gus an obair a tha a dhìth a dhèanamh. Beachdaichidh sinn cuideachd air frèam-obrach barantachd càileachd TrustMark ris a bheil Riaghaltas na RA a' toirt taic a chleachdadh gus dèanamh cinnteach gun gèilllear ris na h-inbhean seo.

Tha sinn air matraigs airson sgilean stàladair a chruthachadh a tha sinn a' moladh fhilleadh a-steach dhan PAS 2030 agus do dh'inbhean stàladair MCS. Bheir seo seachad barrachd soillearachaidh air na teisteanasan a tha a dhìth, cho math ris na diofar shlighean gus sin a choileanadh. Tha sinn an dùil aithris poileasaidh fhoillseachadh aig deireadh 2021 a bhios a' gabhail a-steach nam molaidhean airson comharraidhean càileachd agus dìon choinsiumairean.

10. Ag obair le Riaghaltas na h-Alba

Cha ghabh eimiseanan bho thoglaichean a lùghdachadh gu neoni ann an dòigh chothromach tro chumhachdan tiomnaichte a-mhàin. Mar sin bidh sinn ag iarraidh air Riaghaltas na RA aon uair eile lèirsinn shoilleir a mhìneachadh anns an Ro-innleachd Cothromachadh-carboin agus san Ro-innleachd Teas is Toglaichean aige mar a thèid na margaidhean lùths ath-leasachadh gus taic a chumail ri dì-charbonachadh teas agus mar a nì Riaghaltas na RA cinnteach gun tèid cosgaisean an eadar-ghluasaid seo a cho-roinn gu cothromach.

Tha feum air farsaingeachd de dh'ath-leasachaidhean air margaidh an lùths, a' gabhail a-steach a bhith a' dèanamh cho-dhùnidhean ro-innleachdail, agus a' gabhail nan ciad cheuman riatanach gus an cur an gnìomh, a thaobh ròl an lìonra gas san àm ri teachd, atharrachaidhean air na dòighean anns a bheil cosgaisean poileasaidh air an cur an sàs ann an solar lùths agus dìonan ùra air an cur an gnìomh gus cosgais a' ghluasaid a cho-roinn gu cothromach thar nan coinsiumairean uile. Feumaidh culaidhean-brosnachaidh nas fheàrr a bhith aig cruthachairean dealain, cho math ri companaidhean lìonraidhean agus solarachaidh, gus fuasglaidhean teas gun eimiseanan a thoirt seachad; agus feumaidh àrdachadh mòr luath a bhith air tasgadh bho Riaghaltas na RA agus bhon roinn phrìobhaidich.

Anns an làn sgrìobhainn ro-innleachd, tha sinn a' cur air adhart sreath soilleir de ghnìomhan riatanach a tha sinn an dùil is an dòchas a ghabhas Riaghaltas na RA. Mas e is nach gabh Riaghaltas na RA na ceuman seo, tha cunnart mòr ann nach tèid againn air na lùghdachaidhean eimiseanan ann an toglaichean a tha a dhìth a lìbhrigeadh. Tha a' Chomataidh air atharrachadh na Gnàth-shìde air mìneachadh mar-thà gu bheil feum air co-òrdanachadh làidir agus air tiomnadh èifeachdach de chumhachdan is de dhleastanasan gus lìbhrigeadh a chur air adhart.

ⁱ Riaghaltas na h-Alba (2020) Scottish Government Hydrogen Policy Statement URL:

<https://www.gov.scot/publications/scottish-government-hydrogen-policy-statement/>

ⁱⁱ Achd Lìonraidhean Teas (Alba) 2021 <https://www.legislation.gov.uk/asp/2021/9/contents>

ⁱⁱⁱ Riaghaltas na h-Alba (2021), Domestic Energy Performance Certificates (EPC) reform:

consultation, URL: <https://www.gov.scot/publications/domestic-epc-reform-consultation/>

Comataidh Atharrachadh na Gnàth-shìde. (2020), Policies for the Sixth Carbon Budget and Net Zero, Table 3.2, p.80., (Climate Change Committee), URL:

<https://www.theccc.org.uk/wp-content/uploads/2020/12/Policies-for-the-Sixth-Carbon-Budget-and-Net-Zero.pdf> (air intrigeadh mu dheireadh: 20/01/2021).

Tùs: Electronic Property Information Mapping Service (e-PIMS)

^{vi} Cambridge Econometrics. (2021), The Economic Impact of Decarbonising Heating in Scotland (gu bhith air fhoillseachadh ann an ùine nach bi fada).